

A Stop-Férfierőszak Projekt beszéde a 2012. évi „16 Akciónap a Nők Elleni Erőszak Ellen” megnyitó rendezvényén

A minden évben megrendezésre kerülő „16 Akciónap a Nők Elleni Erőszak Ellen” idei szlogenje: „Hatékony törvényi fellépést!”

A párkapcsolati erőszak elkövetőinek 90 %-a férfi. A bántalmazás nők és gyermekek legalapvetőbb emberi jogait sérti. A Stop-Férfierőszak Projekt az első olyan férfiaktól származó kezdeményezés Magyarországon, amelyik az erőszak elkövetői oldalára irányítja a reflektorfényt, és lehetőséget biztosít férfiak számára arra, hogy hozzájáruljanak a családon belüli erőszak megelőzéséhez és a bántalmazó kapcsolatban élő nők és gyerekek védelméhez.

Meggyőződésünk, hogy a bántalmazó magatartás megváltoztatása nem képzelhető el anélkül, hogy a társadalomban meghatározó szerepet betöltő férfiközösség ráébredjen saját felelősségére, és arra készítse magát a bántalmazót és a bántalmazást szóltanul elfogadó férfitársait, hogy felelősséget vállaljanak az erőszak felszámolásáért. Meggyőződésünk az is, hogy ez a felelősségvállalás nem merülhet ki hangzatos kijelentésekben és üres elvárásokban. E tekintetben elengedhetetlennek tartjuk a hatékony társadalmi fellépésnek keretet adó törvényeket és a pártállástól független politikai akaratból táplálkozó állami fellépést. Úgy gondoljuk, az a Magyarországon gyakran hangoztatott politikai állásfoglalás, miszerint csak arról lehet törvénykezni, amire a társadalom megérett már, nemcsak helytelen, hanem képmutató is.

Helytelen ez az álláspont, mert figyelmen kívül hagyja a törvénykezés történelmileg sokszorosan bizonyított normatív funkcióját, tehát azt a funkciót, amelynek révén a törvények előremutató, progresszív módon tudnak hatást gyakorolni társadalmi normák fejlődésére. Ennek friss történelmi példája az, amikor a svéd parlamentben helyet foglaló politikai pártok egyöntetűen arra jutottak, hogy egy modern, emberi jogokon alapuló társadalom nem engedheti meg a nők elleni nemi erőszak intézményesítését, ezért bűncselekménynek nyilvánította nők prostituálását, és elrendelte az elkövetők, tehát a szexuális szolgáltatásokat vásároló férfiak büntetését.

Képmutatónak pedig azért nevezzük azt az álláspontot, amelyik a társadalom éretlenségére hivatkozva halogatja a nők elleni erőszak elleni hatékony törvényi fellépést, mert elleplezni igyekszik az a tényt, hogy a döntéshozók túlnyomórészt, sőt, a magasabb szinteken szinte kizárólag férfiak, akik ilyen módon kockára teszik a társadalom felét kitevő valós és potenciális női áldozatok biztonságát, illetve utólagos vagy megelőlegezett büntetlenséget biztosítanak a valós vagy potenciális elkövetőknek. Különösen képmutató ez az álláspont olyan politikai kurzus esetében, amelyik a társadalmi konszenzus keresése nélkül teremt agyba-főbe törvényi, sőt alaptörvényi kereteket olyan konzervatív értékek helyreállításához, mint például a nőket kiszolgáltatott helyzetben tartó társadalmi nemi szerepek, és az ezek mentén szerveződő tekintélyelvű családmódel.

A demokratikus berendezkedés helyreállításához nem korábbi állapotokhoz kell visszatérnie a társadalomnak, hanem azokat az

egyenlőtlenségeket kell felszámolnia, amelyek egyaránt jellemzőek az eddig ismert nem demokratikus és demokratikus rendszerekre. A bizonyos társadalmi csoportokat etnikai vagy nemi hovatartozásuk, gazdasági helyzetük, szexuális érdeklődésük miatt sújtó megkülönböztetések teremtik meg az ellenük irányuló erőszak alapjait. Ezért kell az erőszak elleni hatékony törvényi fellépésnek nemcsak annak megnyilvánulásaival, hanem annak gyökereivel is foglalkoznia.

A társadalom érettségére, illetve az annak hiányára való hivatkozás mellett gyakran elhangzik az az érv is, hogy nincsenek meg egy ennyire átfogó jellegű, hosszú távú munka anyagi feltételei. Ezt a problémát orvosolná részben az a javaslat, amely bele illik a Stop-Férfierőszak Projekt elképzelésébe a nők elleni erőszakkal szembeni hatékony és helyes módon férfiközpontú törvényi fellépésről, és így kitűnő záró gondolata lehet ennek a beszédnek.

Gudrun Schyman, ismert feminista politikus és hat képviselőtársa nyolc éve két törvényjavaslatot terjesztettek a svéd parlament elé. Az egyik szerint az államnak ki kellene vizsgálnia, milyen társadalmi költségekkel jár a nők ellen elkövetett férfierőszak. A másik, amely „férfiadó” néven vált közzismertté a nemzetközi sajtóban, férfiakra róta volna ki a számla kiegyenlítését. Bár a svéd társadalom, és az őket képviselő politikusok sem voltak érettek rá, mi úgy gondoljuk, továbbra is megalapozott a javaslat.

A férfierőszak elsősorban férfiak kiváltságos helyzetének megteremtésére, vagy e helyzet elvesztésének megakadályozására, illetve megtorlására irányul. E kiváltságokat nemcsak az erőszakot közvetlenül elkövető férfiak, hanem az egész férfiközösség élvezi, ugyanúgy, ahogy az erőszak behatárolja nemcsak az azt közvetlenül elszenvedő áldozatok, hanem az összes nő személyes és társadalmi életterét. Ez a férfiaknak jutó haszon a férfierőszak gyakorlati alapja. A férfiak társadalmi és személyes viselkedését azonban nemcsak a haszonelv szabályozza. Ugyanolyan, sőt gyakran meghatározóbb az a szempont, hogy viselkedésük, cselekedeteik révén bizonyítsák, megfelelnek a férfiszerep elvárásainak, és elkerülik azt a veszélyt, hogy a férfiközösség ne tartsa őket eléggé férfinak. Éppen ezért lenne a férfierőszak elleni leghatékonyabb fellépés a nem elkövető férfiak fellépése elkövető férfitársaikkal szemben. És éppen ezért válik ennek a fellépésnek a hiánya az erőszak nemcsak hallgatólagos, hanem gyakorlati jóváhagyásává, annak táptalajává. Amíg ezt férfiak nem látják be és nem cselekednek ennek megfelelően személyes és társadalmi létük minden szintjén, jogosnak, etikusnak és demokratikusnak, és így alkalmazhatónak tartjuk a progresszív adózás elvét, miszerint egy kiváltságos helyzetű társadalmi csoport legalább anyagilag, kiváltságai mértékében járuljon hozzá a hátrányos helyzetű csoportok felemelkedéséhez.

Természetesen tudjuk, ez a javaslat, amely még Svédországban is túl radikálisnak tűnt 2004-ben, merő utópia 2012-ben Magyarországon. Éppen ezért hasznos megemlíteni, mivel az utópiák dolga még be nem járt utak, ez esetben a nők elleni erőszakkal szembeni hatékony törvényi fellépés útjainak kijelölése.

Budapest, 2012. november 25.